

Kézcsók anyámnak

Most már szinte egyáltalán nem beszél. Ha belépek a szobába, rám néz, teljesen semlegesén. Ha közeledem hozzá, és azt mondom, „Szevasz, Mama!”, nem is rezdül.

Három nap múlva megint elutazom hozzá. Amikor meglátogatom, először néhány másodpercre mindig elfog a rettenet, nem tudom megszokni ezt a maszkoszerű arcot, az élettelen szemeket. Korábban igen nagy súlyt helyeztet az ízléses öltözködésre. Most a nővérek választják ki a ruháit. Haját olykor megmossák, olykor nem. Ha éppen ebédelt, száján ételmaradékok vannak. Nyomasztó számomra, hogy ott van, abban az otthonban, és hogy 66 évével már nem élheti azt az életet, amelyet tulajdonképpen élhetne.

Hogyan kezdődött az egész? Nehéz utólag fölismerni azt a pillanatot. Egyre ritkábban utaztam haza az anyámhoz. Nem voltam jó viszonyban apámmal, ő uralkodó volt, mindent ellenőrzött. Anyámmal nagyon jól megértettük egymást. Anyám volt ebben a családban a liberális, a toleráns, az intelligens nő. Sok mindenben egyetértettünk, anélkül hogy beszélünk kellett volna róla. Anyám szívesen olvasott, mindenféle irodalmat. Mindenre nyitott volt, minden iránt érdeklődött, főleg az iránt, amit a gyerekei – a nővérem meg én – meséltek neki. Ő maga nem vett részt ebben az életben, mert a férje megakadályozta. Nem is volt nagyon sok barátja. Nem tudom, miért egyezett bele oly némán ebbe a szűk, visszafogott életbe. Talán büntudata volt, mivel én házasságon kívüli gyerek vagyok, és a férje nem az igazi apám, hanem a mostohaapám. Ez a téma vörös fonálként húzódik végig anyám egész életén.

Úgy igazán négy-öt évvel ezelőtt vettem észre, akkor 61 éves volt. Nagy családi ünnepre voltunk hivatalosak az ő szüleihez, akik már igen öregek, csaknem 90 évesek. Az egész család összejött. Első alkalommal láttam őt nagyon nyugodtnak családja körében. Korábban mindig nagyon eleven volt, sokat nevetett és viccelődött. És most hirtelen nagyon tartózkodó volt. Nővéremnek és nekem furcsa dolgok tűntek fel. Autóval mentünk abba az étterembe, ahol az ünnepséget tartották. Anyám hátul szállt ki az autóból, és rögtön megint be akart szállni elől. Este összekeverte a kézitáskákat, nem ismerte meg a sajátját, és más kabátját vette fel. Nem tudta eldönteni, mi az övé, és mi nem. Nővérem ugyanahhoz a doktornőhöz jár, mint anyám, és meg akarta kérdezni tőle, mit jelentsen mindez. Egy hét múlva felhívtam, és azt mondta, a doktornő azt gyanítja, Alzheimer-kóról van szó. És már fél éve fennáll ennek a gyanúja. Mostohaapám tudott erről, de minket nem tájékozta-

tott róla. El akarta tussolni anyám betegségét.

Elsötétült előttem a világ, amikor meghallottam ezt a diagnózist. De belekapaszkodtam a *gyanú* szóba, azt gondoltam, depresszív zavarnak fog bizonyulni. Mindenesetre gyógyítható lesz. Amikor ezután először láttam ismét anyámat, mintegy nagyítóval néztem őt. Nem volt bátorságom ahhoz, hogy beszéljek vele erről a betegségről, de a nővéremtől tudom, hogy anyám nagyon szenvedett, mert hirtelen nem tudta többé vezetni a háztartását. Sokat sírt. Korábban gyakran beszélünk öregségről, mulandóságról, betegségekről, az Alzheimer-témáról is. És még pontosan emlékszem, hogy azt mondta: „Nem kívánom, hogy ilyet tegyek a gyerekeimmel, hogy Alzheimerem legyen.” Tehát biztos vagyok abban, hogy észrevette a saját sötétségébe vezető út kezdetét, de hallgatott róla, és én annyira szomorú vagyok, hogy akkor nem segíthettem neki. Vajon a mostohaapám beszélt-e vele erről? Nem hiszem. Anyám teljesen magányos volt.

Sokat gondolkodtam anyámról, az életéről. Olyan nőként látom őt, aki minden vágyát háttérbe szorította a családjá, a férje kedvéért. Nagyon nehéz kapcsolatuk volt. Férje intellektuális szempontból elmaradt tőle, házasságuk korai éveiben alkoholista volt, és mindmáig munkaalkoholista, sosem volt otthon, kolerikus volt, verte anyámat. A házasság többször is a csőd szélén állt, de anyám valahogy mindig megegyezett vele, és én mindig azt gondoltam, hogy a meghajlás évtizedei után már nem marad életöröm, valamikor megváltozik a lélek, és megbetegszik. Könnyen el tudom képzelni, anélkül hogy tudományosan meg tudnám alapozni, hogy az Alzheimer pszichikai betegség is. Menekülés a feledésbe. Azt éreztem, hogy egyszerűen nem akarja tovább csinálni, hogy ez tagadást fejez ki. Elment ettől a férfitől, de más-képp, mint szokás; visszavonult valamiféle belső alvásba.

Közben több mint két év telt el, és ha összehasonlítom akkori állapotát a maival, a különbség ég és föld. Akkoriban még töredékes beszélgetést tudtunk folytatni. Ma már egyáltalán nem lehet. Mégis olyan közel vagyok anyámhoz, mint előzőleg soha. Ha meglátogatom, megsimogatom, kézen fogom, bekenem arckrémmel, a vécére is kimegyek vele, korábban ezt el sem tudtam volna képzelni. Olyan közelség ez, amilyenben sosem álltam senkivel, és nagyon boldog vagyok, hogy átélhetem ezt a közelséget. Most felnőtt férfi vagyok, és fiúként találkozom az anyámmal. Én 44 éves vagyok, ő 66.

Ha látom őt, korábbi időkre emlékszem vissza. Az emlékezés mindig jelen van. Szeretem az anyámat, és gazdagabbá tesz, hogy ilyennek élhetem meg magam. De nem akarom ámitani magam. Ez a közelség akkor van jelen, amikor anyámnál vagyok, és úgy vélem, anyámnál más a helyzet. Abban a pillanatban, amikor elhagyom a szobát, számára eltűntem. Ha két hét múlva ismét meglátogatom, minden előről kezdődik. De ez sosem hiábavaló. Számomra fontosak ezek a látogatások, tudni akarom, hogy néz ki, hogy van.

Lépésről lépésre tanulgom, hogyan bánjak ezzel a betegséggel. Megváltoztam. Egyre jobban értem ezt a fejben lejátszódó anarchiát. Megpróbálok elképzelni, mi ez, ez az Alzheimer-kór, micsoda törvényéltküliség uralkodik a fejben, és hogy én, aki a magam törvényeivel jövök, a teljesen normális hétköznapiassággal, hamis mérce vagyok anyám számára. Abbahagyom a kérdészködést, hogy mi értelmes, és mi nem, egyszerűen elmesélem neki, mi mozgat engem. Úgy beszélek vele, mint egy teljesen normális, egészséges, felnőtt emberrel, és ezzel fejezem ki tiszteletemet iránta.

Ő nem válaszol. Mosolyog. Amikor búcsúzaskor átkarolom, semmi reakció. Legutóbb kezet csókoltam neki, ekkor nevetett. Valószínűleg azért, mert ajkam csiklandozta a kezét.

Már nem ismer meg. Amikor legközelebb meglátogatom, talán még távolabb lesz már. Versenyt futok az idővel, az idővel, amely homokként pereg ki az ujjaim közül. Végtelen gyász ez egy ember miatt, aki él, de tulajdonképpen már meghalt. Vagy mégsem? Nem tudom. Az anyám ő. Vagy az anyám volt? A jelen és a múlt sorrendje elveszett. A fia vagyok – vagy már csak egy idegen vagyok, mint mindenki más? Szomorúságot érzek anyám elvesztése miatt, anyám miatt, aki előttem ül, mosolyog, és már nem ismer meg. Nem tudom, melyik világban él az anyám. Csak azt tudom, hogy abban a pillanatban, amikor belépek a szobába, az az érzésem, hogy szívesen látott vagyok. Sosem éreztem azt, hogy nem érte meg meglátogatni őt.

Betegsége előrehalad. Minden alkalommal, mielőtt meglátogatom, azon töprengök, vajon ismét elveszítette-e identitása egy részét, vajon ismét megtett-e egy lépést a sötétség felé. Az elmúlt években gyakran gondoltam: Ha még rosszabbá válik a helyzet, nem is tudom már, mit jelentsen ez, minek látogassam meg akkor még? Eljut-e egyáltalán a tudatáig a látogatásom? Egyre rosszabbá válik a helyzet, és én továbbra is látogatni fogom, úgy, mint eddig.

Hans G.